

۱۲۵۹ پژوهشگاه بین‌المللی المصطفی ﷺ

سرشناسه:	عارفی، محمدیونس، ۱۳۴۳ -
عنوان قراردادی:	نهج البلاغه. برگزیده. شرح
عنوان و نام پدیدآور:	آموزه‌های تربیتی نامه امام علی ﷺ به امام حسن ﷺ / محمدیونس عارفی.
مشخصات نشر:	قم: مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی ﷺ، ۱۳۹۶.
مشخصات ظاهری:	ص ۵۵۲.
شابک:	۹۷۸-۶۰۰-۴۲۹-۱۷۹-۸
وضعیت فهرست نویسی:	فیبا
یادداشت:	کتابنامه: ص ۵۴۱.
موضوع:	علی بن ابی‌طالب ﷺ، امام اول، ۲۳ قبل از هجرت - ۴۰ ق. -- نامه‌ها
موضوع:	
موضوع:	<i>Ali ibn Abi-talib, Imam I, 661-600 -- Correspondence</i>
موضوع:	راه و رسم زندگی (اسلام)
موضوع:	Conduct of life -- xReligious aspects -- Islam
موضوع:	اخلاق اسلامی: Islamic ethics
موضوع:	علی بن ابی‌طالب ﷺ، امام اول، ۲۳ قبل از هجرت - ۴۰ ق.
شناسه افزوده:	نهج البلاغه. برگزیده
شناسه افزوده:	جامعة المصطفی ﷺ العالمية. مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی ﷺ
شناسه افزوده:	Almustafa International University Almustafa
	International Translation and Publication center
رده بندی کنگره:	BP۳۸/۰۴۲۲۱/۷۲ ۱۳۹۶
رده بندی دیویی:	۲۹۷/۹۵۱۵
شماره کتابشناسی ملی:	۴۶۶۸۱۸۴

حق چاپ برای ناشر محفوظ است

آموزه‌های تربیتی نامه امام علی ﷺ به امام حسن ﷺ

مؤلف: محمدیونس عارفی

چاپ اول: ۱۳۹۶ ش / ۱۴۳۸ ق

ناشر: مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی ﷺ

● چاپ: نارنجستان ● قیمت: ۲۳۵۰۰ ریال ● شمارگان: ۳۰۰ نسخه

مراکز پخش

- ایران، قم، خیابان معلم غربی (حجتیه)، نبش کوچه ۱۸
- تلفن: +۹۸ ۲۵ ۳۷۸۳۶۱۳۴
- دورنگار: داخلی ۱۰۵ - ۳۷۸۳۹۳۰۹ +۹۸ ۲۵
- ایران، قم، بلوار محمدامین، سه‌راه سالاریه. تلفن: +۹۸ ۲۵ ۳۲۱۳۳۱۰۶
- ایران، قم، ساختمان ناشران، طبقه سوم، پلاک ۳۰۸. تلفن: +۹۸ ۲۵ ۳۷۸۴۲۴۰۲

📞 https://telegram.me/pub_almostafa
🌐 <http://www.buy-pub.miu.ac.ir/>

✉ miup@pub.miu.ac.ir
🌐 pub.miu.ac.ir

باسپاس از دست اندرکارانی که ما را در تولید این اثر یاری رساندند.

- مدیر انتشارات: مرتضی محمدعلی نژاد شانی
- مدیر تولید: جعفر قاسمی ابهری
- ناظر فنی: محمدباقر شکری
- ناظر گرافیک: مسعود مهدوی
- ناظر چاپ: نعمت‌الله یزدانی
- صفحه‌آرا: محسن خلیلیان

آموزه‌های تربیتی
نامه امام علی علیه السلام به امام حسن علیه السلام

مؤلف
محمد یونس عارفی

مرکز بین‌المللی
ترجمه و نشر
المصطفی صلی الله علیه و آله

سخن ناشر

با پیروزی انقلاب شکوهمند اسلامی و در عصر جهانی شدن ارتباطات، پرسش‌ها و چالش‌های نوینی در حوزه علوم انسانی فرا روی اندیشمندان مسلمان قرار گرفت که همه به نوعی برخاسته از مسئولیت دشوار حکومت در این عصر است؛ دورانی که پای‌بندی به دین و سنت در مدیریت همه‌جانبه کشورها بسیار چالش‌برانگیز می‌نماید. از این‌رو مطالعات و پژوهش‌های به‌روز، جامع، منسجم و کاربردی در حوزه دین، بر اساس معیارهای معتبر جهانی و عمق و اصالت اندیشه‌های ناب، بایسته و ضروری است و جلوگیری از انحرافات فکری و تربیتی پژوهندگان حوزه دین، مهم و مورد عنایت تمامی بنیان‌گذاران این شجره طیّبه، به‌ویژه معمار بزرگ انقلاب اسلامی، امام خمینی علیه السلام و مقام معظم رهبری (دام ظلّه العالی) می‌باشد.

«جامعة المصطفیٰ علیه السلام العالمیة» برای تحقق این رسالت خطیر و در مسیر نشر معارف ناب محمدی صلی الله علیه و آله و سلم «مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفیٰ علیه السلام» را تأسیس کرده است.

در پایان لازم می‌دانیم تلاش همه عزیزانی را که در نشر این کتاب سهمی داشته‌اند، سپاس گزارده، ارباب فضل و معرفت را به یاری بخوانیم تا ما را از دیدگاه‌های سازنده خویش بهره‌مند سازند.

مرکز بین‌المللی

ترجمه و نشر المصطفیٰ علیه السلام

فهرست

۱۵	پیش‌گفتار
۱۹	مقدمه
۲۱	۱. مفاهیم
۲۱	تربیت
۲۱	۱. تربیت در لغت
۲۵	۲. تربیت در قرآن
۳۰	الف) رتیبون
۳۱	ب) ربائب
۳۲	ج) ارباب
۳۳	۳. تربیت در روایات
۳۵	۴. تربیت در اصطلاح
۳۸	تعلیم
۳۸	۱. تعلیم در لغت
۳۸	۲. تعلیم در اصطلاح
۴۰	تزکیه
۴۱	۱. تزکیه در لغت
۴۱	۲. تزکیه در اصطلاح
۴۳	تهذیب
۴۴	تأدیب
۴۵	آموزه‌ها

۴۵	اهمیت تربیت
۵۳	اهتمام معصومان به تربیت فرزند
۵۵	۱. انس با عبادت
۵۵	۲. ممارست
۵۶	۳. تسهیل
۵۷	۴. آموزش قرآن
۵۹	۵. آموزش علم
۶۱	۶. توصیه‌های تربیتی
۶۲	نگاهی به نهج البلاغه و نامه علی <small>علیه السلام</small>
۶۴	۱. وجه تسمیه
۶۵	۲. زمان تدوین نامه
۶۵	۳. مخاطب نامه
۶۶	۴. محتوای نامه
۶۹	۲. اهداف تربیت از دیدگاه امام علی <small>علیه السلام</small>
۷۰	مفهوم فلسفی هدف
۷۲	اهداف تربیت اسلامی در ارتباط انسان با خدا
۷۲	۱. معرفت خدا
۸۰	۲. بندگی خدا
۸۵	الف) اخلاص، مهم‌ترین شرط بندگی
۸۷	ب) جایگاه اخلاص
۹۱	۳. تقوا
۹۹	۴. توکل
۱۰۵	۵. شکرگزاری
۱۱۲	اهداف تربیت اسلامی در ارتباط انسان با خویشتن
۱۱۲	۱. حکمت
۱۱۲	الف) حکمت در لغت
۱۱۴	ب) معنای حکمت در فلسفه
۱۱۴	ج) حکمت در اصطلاح علمای اخلاق
۱۱۵	د) حکمت از دیدگاه برخی دانشمندان تعلیم و تربیت
۱۱۶	ه) اقسام حکمت

۱۱۸.....	و) حکمت از دیدگاه قرآن
۱۲۳.....	ز) حکمت از دیدگاه روایات
۱۲۶.....	ح) آثار حکمت در تربیت
۱۲۶.....	یکم: خوف خدا
۱۲۷.....	دوم: مهار خواسته‌ها
۱۲۸.....	سوم: رشد و هدایت
۱۲۹.....	چهارم: زیبایی در گفتار و اصلاح رفتار.
۱۳۰.....	پنجم: اصلاح رفتار.
۱۳۰.....	ششم: وقار
۱۳۱.....	هفتم: حق‌گرایی
۱۳۲.....	هشتم: نورانیت دل
۱۳۴.....	۲. اندیشه‌ورزی
۱۳۵.....	الف) اندیشه در اسلام
۱۳۹.....	ب) راه‌های پرورش عقل
۱۳۹.....	یکم: کسب معلومات یقینی
۱۴۰.....	دوم: به‌کارگیری عقل
۱۴۲.....	ج) موضوعات تعقل
۱۴۲.....	یکم: طبیعت
۱۴۲.....	دوم: ضمیر انسان
۱۴۳.....	سوم: تاریخ امت‌های گذشته
۱۴۳.....	چهارم: تفقه در دین
۱۴۸.....	اهداف تربیت اسلامی در ارتباط انسان با دیگران
۱۴۹.....	۱. پرورش و تقویت روح اخوت
۱۵۰.....	۲. کارکرد اخوت اسلامی
۱۵۱.....	۳. واژه‌های متعدّد برای برادری در منابع اسلامی
۱۵۴.....	۴. آفات دوستی
۱۵۷.....	الف) رفتار تلافی‌جویانه
۱۵۸.....	ب) مرأء
۱۶۰.....	ج) خصومت
۱۶۲.....	د) بی‌مهری و بی‌اعتنائی

۵. آثار برادری ۱۶۴
- الف) همبستگی و انسجام ۱۶۴
- ب) همدردی ۱۶۶
- ج) همیاری ۱۶۷
۶. پرورش روح خیرخواهی ۱۶۹
- الف) بشر ۱۶۹
- ب) معونه ۱۷۰
- ج) نصیح یا نصیحت ۱۷۰
۷. پرورش سعه صدر در معاشرت اجتماعی ۱۷۶
۳. ابعاد تربیت از دیدگاه امام علی علیه السلام ۱۹۱
- تربیت عقلانی ۱۹۱
۱. مفهوم عقل ۱۹۲
۲. اقسام عقل ۱۹۳
۳. ارزش عقل ۱۹۷
- تعریف تربیت عقلانی ۱۹۸
- روش‌های تربیت عقلانی ۱۹۸
۱. روش تفکر ۱۹۹
۲. تفکر در دیدگاه امام علی علیه السلام ۲۰۰
۳. نقش تفکر در رشد عقلانی ۲۰۱
۴. آثار تربیتی تفکر ۲۰۴
- الف) مصونیت از لغزش ۲۰۴
- ب) اصلاح رفتار ۲۰۵
- ج) حسن عاقبت در کارها ۲۰۵
- د) سلامت در رفتار و گفتار ۲۰۶
- ه) بصیرت و بیداری ۲۰۷
- و) گرایش به کار نیک ۲۰۷
- ز) عبرت‌آموزی ۲۰۸
۵. روش آموزش ۲۰۹
۶. روش تجربه ۲۱۳
۷. روش ترکیه ۲۱۸

۲۲۲	تربیت دینی
۲۲۳	۱. روش های تربیت دینی
۲۲۳	الف) یاد مرگ
۲۲۶	ب) ترسیم لحظه مرگ
۲۲۷	ج) حوادث پس از مرگ
۲۲۹	۲. آثار تربیتی یاد مرگ
۲۲۹	الف) بیداری و غفلت زدایی
۲۲۹	ب) اصلاح رفتار
۲۳۰	ج) دوری از گناه
۲۳۱	۳. توبه
۲۳۲	الف) آثار تربیتی توبه
۲۳۵	ب) ارکان و شرایط توبه
۲۳۷	۴. یاد خدا
۲۳۸	الف) مراتب یاد خدا
۲۳۹	ب) آثار تربیتی یاد خدا
۲۳۹	یکم: آرامش روانی
۲۴۰	دوم: شرح صدر
۲۴۰	سوم: بینایی
۲۴۱	چهارم: هدایت، اصلاح رفتار
۲۴۲	پنجم: مصونیت از شیطان
۲۴۲	ششم: بازداشتن از گناه
۲۴۴	۵. کوشش در راه خدا
۲۴۶	الف) شرایط ادای درست وظیفه
۲۵۰	ب) مصادیق کوشش در راه خدا
۲۵۳	تربیت اخلاقی
۲۵۴	۱. زهد و اهمیت آن
۲۵۹	۲. روش های پرورش زهد
۲۶۰	الف) تبیین جایگاه انسان
۲۶۱	ب) تبیین حقیقت دنیا
۲۶۵	۳. مهار آرزوها

۴. مهارزیان ۲۷۲
۵. پرهیز از طمع ۲۸۷
۶. پرهیز از خودپسندی ۲۹۰
۷. گذشت ۲۹۷
- الف) گذشت از دیدگاه امام علی علیه السلام ۲۹۹
- ب) گذشت در حال قدرت بر انتقام ۳۰۰
- ج) استثنا در اصل گذشت ۳۰۴
۸. دوران‌دیشی ۳۰۵
۹. اجتناب از خطر ۳۰۹
۱۰. غنیمت شمردن فرصت ۳۱۲
- تربیت اجتماعی ۳۱۸
۱. پرهیز از لجاجت ۳۱۹
۲. امر به معروف و نهی از منکر ۳۲۳
- امر به معروف و نهی از منکر در دیدگاه امام علی علیه السلام ۳۲۵
۳. وفای به عهد ۳۲۹
- الف) مفهوم واژه عهد در قرآن ۳۳۰
- ب) جایگاه وفای به عهد ۳۳۲
۴. ادای امانت ۳۳۶
۵. قرض دادن ۳۳۷
- الف) قرض دادن از دیدگاه اسلام ۳۳۸
- ب) مفهوم قرض در قرآن ۳۳۸
- ج) مفهوم قرض در روایات ۳۳۹
- د) وظیفه قرض دهنده ۳۴۰
- ه) تعهد قرض گیرنده ۳۴۱
۶. اکرام خویشاوندان ۳۴۳
- الف) مصادیق اکرام ۳۴۶
- ب) مفهوم صله رحم ۳۴۶
- ج) اقسام صله رحم ۳۴۷
- تربیت مدبرانه ۳۵۰
- تربیت در خانواده ۳۵۳

۳۵۵	۱. بازداشتن زنان از تماس با نامحرم
۳۵۵	۲. مفهوم واژه حجاب
۳۶۱	۳. رعایت طبع و توانایی‌ها زنان در واگذاری مسئولیت به آنان
۳۶۷	۴. رعایت اعتدال در احترام به زنان
۳۶۸	۵. پرهیز از غیرت بی‌جا
۳۷۲	۶. معنای غیرت ناموسی
۳۷۳	آثار غیرت
۳۷۷	تربیت عاطفی
۳۷۸	۱. خشم و نفرت
۳۷۹	الف) مهار خشم
۳۸۲	ب) اقسام خشم
۳۸۴	ج) افراط در خشم
۳۸۵	د) تفریط در خشم
۳۸۶	ه) آثار زیان‌بار خشم
۳۹۱	و) راه‌های مهار خشم
۳۹۹	۲. تدبیر غم و اندوه
۴۰۰	الف) صبر
۴۰۱	ب) حُسن یقین
۴۰۲	ج) اقسام اندوه
۴۰۲	د) اندوه‌های پسندیده
۴۰۳	ه) اندوه‌های ناپسند
۴۰۳	۳. شادی و سرور
۴۰۷	۴. اصول تربیتی در نامه امام علی <small>علیه السلام</small> به امام مجتبی <small>علیه السلام</small>
۴۰۹	طبقه‌بندی اصول
۴۰۹	۱. اصول حاکم بر اهداف
۴۰۹	الف) خدامحوری
۴۱۳	ب) آخرت‌گرایی
۴۱۹	۲. اصول حاکم بر روش‌های تربیت
۴۱۹	الف) اعتدال
۴۲۸	ب) کرامت

- ۴۳۴..... یکم: زهد
- ۴۳۵ دوم: دوری از گناه
- ۴۳۵ سوم: مهارت‌مایلایات نفس
- ۴۳۶..... چهارم: سازگاری با مردم
- ۴۳۶..... پنجم: زیان‌های فقدان کرامت نفس
- ۴۳۷..... (ج) محبت
- ۴۴۲..... یکم: آثار تربیتی محبت
- ۴۴۲..... دوم: تأمین نیاز عاطفی
- ۴۴۳..... سوم: اعتماد به نفس
- ۴۴۳..... چهارم: جلب اعتماد متربی
- ۴۴۴..... پنجم: ارتباط سالم بین مربی و متربی
- ۴۴۴..... ششم: تعادل روحی
- ۴۴۵..... هفتم: یادگیری شیوه محبت به دیگران
- ۴۴۵..... هشتم: جلوگیری از انحراف متربی
- ۴۴۶..... (د) ایجاد انگیزه
- ۴۵۵..... (ه) کار و کوشش در زندگی
- ۴۵۹..... (و) آسان‌گیری
- ۴۶۴..... ۳. اصول حاکم بر تدابیر تربیتی و سیاست‌پردازی
- ۴۶۴..... الف) جوان‌گرایی
- ۴۶۷..... ب) ویژگی‌های جوان از دیدگاه امام علی علیه السلام
- ۴۶۷..... یکم: تربیت‌پذیری
- ۴۷۰..... دوم: گرایش به دین و معنا
- ۴۷۲..... سوم: تیزهوشی
- ۴۷۴..... چهارم: زودرنجی
- ۴۷۵..... پنجم: آرزومندی
- ۴۷۵..... ششم: آشفستگی‌های روانی
- ۴۷۸..... هفتم: نرم دلی
- ۴۷۹..... (ج) اصول تربیت جوان
- ۴۷۹..... یکم: هم‌اندیشی و همراهی
- ۴۸۱..... دوم: مثبت‌نگری

۴۸۳	سوم: مهرورزی
۴۸۵	چهارم: ملائمت همراه با تغافل
۴۸۶	پنجم: خیرخواهی
۴۸۸	ششم: مراقبت و صیانت
۴۹۱	۴. اصول محتوای آموزشی
۴۹۱	الف) در سطح فکر مخاطب
۴۹۵	ب) تعریف اولویت‌ها و معیارهای آن
۴۹۵	یکم: نیاز آینده
۴۹۶	دوم: نفع بیشتر
۴۹۶	سوم: عامل اصلاح رفتار
۴۹۷	چهارم: شرط قبولی عمل
۴۹۹	۵. روش‌های تربیت در نامه امام علی <small>علیه السلام</small> به امام مجتبی <small>علیه السلام</small>
۵۰۰	روش‌ها
۵۰۰	رابطه روش‌ها و اصول
۵۰۱	روش الگویی
۵۰۱	۱. الگو
۵۰۲	۲. اسوه
۵۰۲	۳. قائد
۵۰۳	۴. رائد
۵۰۴	روش الگویی از دیدگاه قرآن
۵۰۵	روش الگویی از دیدگاه امام علی <small>علیه السلام</small>
۵۱۰	روش عبرت‌آموزی
۵۱۱	۱. عبرت‌آموزی از منظر قرآن
۵۱۲	۲. عبرت‌آموزی از دیدگاه امام علی <small>علیه السلام</small>
۵۱۷	۳. آثار عبرت‌آموزی
۵۱۷	الف) ایجاد تقوا
۵۱۷	ب) دوری از لغزش
۵۱۸	ج) بصیرت‌زایی
۵۱۸	د) هدایت و ارشاد
۵۱۸	روش تمثیل

۵۲۵.....	روش موعظه.....
۵۲۶.....	۱. مفهوم موعظه.....
۵۳۰.....	۲. ارکان موعظه.....
۵۳۰.....	۳. ویژگی‌ها و اعظ.....
۵۳۰.....	الف) عامل بودن.....
۵۳۱.....	ب) آگاهی به مسائل دین.....
۵۳۲.....	ج) زمان شناسی.....
۵۳۳.....	۴. ویژگی متعظ.....
۵۳۴.....	۵. موعظه‌پذیری.....
۵۳۵.....	۶. شرایط وعظ.....
۵۳۵.....	الف) ارتباط با زندگی مخاطب.....
۵۳۶.....	ب) تداوم و تکرار.....
۵۳۸.....	ج) کوتاه بودن موعظه.....
۵۳۸.....	د) رسایی و شیوایی.....
۵۴۱.....	کتابنامه.....